

Ocrotirea valorilor creștine prin Arta Sacră

Melniciuc-Puică Nicoleta

Arta bisericească înseamnă sacralizarea imaginii, ridicarea ei din apropierea noastră în transcendent, iar prin diversele ei forme de exprimare, este un liant între creștini, într-o societate care desacralizează din ce în ce mai mult vizualul. Arta sacră sprijină ideea de comuniune, prin recunoașterea valorilor autentice, specifice în toată diversitatea lor.

Istoric

Specializarea Artă Sacră de la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași este prima specializare de profil înființată și acreditată definitiv din țară. Primele cursuri de Conservare-restaurare icoană și carte veche au început în toamna anului 1993. Din 1999, în cadrul secției Patrimoniu Cultural s-a înființat o nouă direcție de dezvoltare, Pictura bisericească.

În anul 2002 secția Artă Sacră a fost acreditată definitiv. Din 2003, facultatea noastră a organizat studii aprofundate post-universitare, iar din anul universitar 2005–2006 până în prezent cursuri de masterat (2 ani) în direcția de cercetare Patrimoniu Cultural. Linia de studii postuniversitare masterat Patrimoniu Cultural este reacreditată din 2009.

Profil

Cele trei direcții de dezvoltare ale specializării Artă Sacră sunt: Conservare restaurare icoană – lemn policrom, Conservare restaurare carte – document și Pictură bisericească. Prin ciclurile de pregătire de licență și masterat, urmărește formarea de conservatori ai bunurilor de patrimoniu, restauratori carte-document și icoană – lemn policrom (pictură pe suport de lemn), precum și formarea de pictori bisericești (icoană și pictură murală). Totodată suntem singura specializare de profil din țară care pregătește specialiști în miniatură religioasă.

Studiile de licență în specializarea Artă Sacră se desfășoară pe parcursul a 3 ani universitari, respectiv 6 semestre urmate de câte o sesiune de examinare. Absolvirea studiilor se finalizează cu susținerea examenului de licență. Studiile de masterat în specializarea Patrimoniu Cultural sunt organizate în 4 semestre și se încheie cu susținerea unei lucrări de dizertație.

În alcătuirea primelor planuri de învățământ s-a ținut cont de faptul că restaurarea obiectelor de artă religioasă

este un domeniu interdisciplinar, care face apel la specialiști de formație artistică, științifică, tehnică și teologică. Majoritatea disciplinelor care s-au predat atunci se regăsesc în planurile de învățământ actuale. Prin reorganizarea planurilor conform legislației actuale și a declarației de la Bologna (care prevede 6 semestre pentru ciclul de licență), au fost reduse ponderile unor discipline și au apărut altele noi, care sunt necesare unei solide pregătiri de specialitate a studenților.

Conținutul programului specializării Artă sacră din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității „Al. I. Cuza” Iași se reînnoiește permanent prin introducerea de cunoștințe noi, rezultate din cercetarea științifică, activitatea de creație, schimburile de experiență și experiența didactică. Începând cu anul universitar 1993–1994 și 2010–2011 s-au format la această specializare un număr variabil de studenți, care au provenit din seminariile teologice din Moldova, licee industriale, licee teoretice, unori licee de artă, și masteranzi, majoritatea absolvenți ai secției noastre.¹

Disciplinele care au fost predate ultimei serii de absolvenți (2010–2011) sunt cuprinse în tabelul 1.

La secția Artă sacră, în activitățile de predare, seminarizare și atelier au fost și sunt implicate cadre universitare cu gradul didactic de preparator, asistent, lector, conferențiar și profesor universitar din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă. Alături de titulari, unele discipline au fost predate de cadre didactice de la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, de la Universitatea de Arte „G. Enescu” din Iași și de specialiștii în conservare și restaurare din Complexul Muzeal Moldova Iași.

În cadrul colectivului Artă Sacră se acordă o importanță deosebită cercetării științifice. Cadrele didactice sunt implicate în programe și proiecte naționale și locale de cercetare. Numeroase lucrări ale cadrelor didactice titulare au fost publicate la edituri recunoscute CNCSIS și în reviste de specialitate recunoscute.

Numai în anul universitar 2009–2010, activitățile de cercetare științifică desfășurate de cadrele didactice titulare ale specializării Artă sacră se concretizează în următoarele: 7 cărți publicate, 42 lucrări științifice (din care

¹ N. Melniciuc-Puică: *Analiza pieței educaționale la specializarea Teologie Ortodoxă – Conservare- Restaurare a Facultății de Teologie Ortodoxă « Dumitru Stăniloae » din Iași*, în „Analele Științifice ale Universității «Al.I. Cuza», Iași”, Teologie, 2003. pp. 405–414.

Tabelul 1: Disciplinele de învățământ predate în anul universitar 2010–2011

Anul	Discipline de învățământ	Anul	Discipline de învățământ
I	Studiul desenului și culorii Studiul tehnicilor artistice Desen proiectiv, perspectivă și practica de specialitate Introducere în Studiul Vechiului Testament Introducere în Studiul Noului Testament Istoria Bisericii Ortodoxe Române Teologie Istorică Formare duhovnicească Limba străină Tehnologii informaționale	III	Istoria Artei Studiul desenului pentru restaurare Studiul culorii pentru restaurare Teoria generală a restaurării Etiopatologia operei de artă. Conservare activă Metodologia restaurării icoanelor și lemnului policrom. Documentația de restaurare Studiul materialelor pentru restaurare icoană și lemn policrom Paleotehnici icoană Metodologia restaurării cărților și documentelor. Documentația de restaurare Restaurare metal Studiul materialelor pentru restaurare carte- document Paleotehnici grafice Studiul desenului pentru pictură Studiul culorii pentru pictură Studiul compoziției pentru pictură Studiul materialelor pentru pictură Tehnici artistice tradiționale Practica de specialitate
II	Studiul desenului și culorii Studiul tehnicilor artistice și practica de specialitate Chimie pentru conservare – restaurare Biologie pentru conservare – restaurare Metodologia restaurării icoanelor și lemnului policrom. Documentația de restaurare Paleotehnici icoană Metodologia restaurării cărților și documentelor. Documentația de restaurare Paleotehnici grafice Anatomie artistică Studiul desenului pentru pictură Studiul culorii pentru pictură Tehnici artistice tradiționale Teologie dogmatică și simbolică Limba străină		

24 cotate ISI), 40 articole, 20 participări la manifestări științifice internaționale și naționale, 2 contracte și 29 expoziții personale.²

La activitatea de cercetare, fundamentală sau aplicativă, iau parte atât cadrele didactice și studenții specializării noastre (prin participări la sesiuni de comunicări științifice, simpozioane, expoziții, workshop-uri, tabere de creație și proiecte artistice). Între performanțele cadrelor didactice și ale studenților secției Artă Sacră se remarcă organizarea și participarea la expoziții și simpozioane la Facultatea de Teologie Ortodoxă. În ultimii 3 ani cadrele didactice și studenții specializării au organizat 14 expoziții cu lucrări de artă sacră. S-au mai organizat două simpozioane internaționale și un atelier internațional de pictură bisericească la care au participat cadre didactice care predau pictura bisericească în universități europene (grupul EIKONA condus de prof. Giorgios Kordis din Atena).

² N. Melniciuc-Puică, Specializarea Artă Sacră – Istoric și perspectivă, în vol. Învățământul universitar vocațional la ceas aniversar – 2010 Studii și cercetări (coord. Viorel Sava, D. Sandu, E.I. Roman), Ed. Doxologia, Iași, 2010, p. 164.

Baza materială

Facultatea de Teologie Ortodoxă și specializarea Artă Sacră asigură spații de învățământ și cercetare care corespund specificului ei. Pentru studenții specializării Artă sacră, activitățile didactice, teoretice și practice, se desfășoară în 29 săli de curs, seminarii, laboratoare (*foto 1*), ateliere (o sală este amenajată ca sala de expoziții), o sală rețea calculatoare și capela facultății.

Biblioteca „Studium” a Facultății de Teologie dispune de un număr de 40.000 volume și de abonamente la principalele reviste de specialitate, din țară și străinătate, studenții având acces și la Biblioteca Ecumenică „D. Stăniloae” a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, care dispune de aproximativ 120.000 titluri.

Studenții specializării Artă sacră au la dispoziție o bogată bază materială formată, printre altele, din următoarele: camere foto digitale, spectrofotometru FT-IR (*foto 2*), videoproiectoare, proiectoare, deionizator pentru tratamente umede, depurator pentru aspirare și filtrare aer, unitate mobilă de desprăfuire prin aspirare, termohigrografe, masă pentru restaurare cu sistem de vidare, stereomicroscop, microscop, nișe chimice cu exhaustare, pH-metre, etuve, luxmetre, psihometre, mese pentru resta-

urare icoană, mese cu lumină pentru restaurare carte, șevalete, calculatoare, imprimante, scanner performant etc.

Realizări și perspective

Nu putem să nu amintim aici faptul că unii dintre absolvenții merituoși ai specializării noastre contribuie la păstrarea unor bunuri ecleziiale valoroase, desfășurându-și activitatea în cadrul Centrului de Conservare și Restaurare a artei „Ressurrectio”, al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, sau promovează arta creștină autentică individual sau prin firme de notorietate, cum ar fi Atelierul de pictură „Panselinos”.

Parcurgând și modulul pedagogic, o parte din absolvenții care au terminat până în 2005 predau disciplina Religie iar alții, absolvenți ai ultimelor serii, sunt profesori de Educație Plastică în învățământul preuniversitar.

În muzele mănăstirilor din cadrul Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, activează monahi și monahii absolvenți ai unicei specializări de profil din Moldova (Mănăstirile Golia, Cetățuia, Putna, Dragomirna, Sucevița, Dumbrăvele, Stavnic etc.).

De asemenea găsim absolvenți care lucrează în biblioteci (Biblioteca „Dumitru Stăniloae” a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, etc.), muzee (Complexul Național Muzeal „Moldova” Iași, Complexul Muzeal „Bucovina” Suceava, Muzeul de Artă București, Muzeul de Etnografie Brașov etc.), arhive (ex. Direcția Județeană Iași a Arhivelor Naționale etc.), șantiere de pictură sau restaurare (biserici și mănăstiri ca Neamț, Hurezi, etc.), direcții județene pentru cultură și culte (Iași, Botoșani, etc.), centre de monitorizare a monumentelor (Suceava), direcții județene vamale (Bacău), edituri (Trinitas) sau ca pictori și restauratori în străinătate (Italia, Germania, Grecia, Belgia etc.). Unii dintre absolvenți s-au remarcat prin implicarea în proiecte ale Patriarhiei Române, ca instructori în tabere de creație.

În deplină concordanță cu misiunea asumată, cu valorile de referință, de responsabilitate și răspundere publică, specializarea Artă sacră și-a stabilit obiectivele prin care să asigure cadrul propice pentru asimilarea domeniului pentru care au optat studenții, prin dezvoltarea abilităților lor cognitive teoretice și practice, prin obținerea de competențe de specialitate și complementare.

Programul de studii de licență Artă sacră realizează pregătirea unor absolvenți cu o pregătire solidă de specialitate, cu posibilitatea continuării acesteia în cadrul ciclului II Bologna (linia de studii postuniversitare masterat). De asemenea, prin programul Erasmus, se efectuează anual schimburi de cadre didactice și studenți din facultățile universităților europene, care au încheiat acorduri de parteneriat cu facultatea noastră, și cu scopul orientării în carieră a absolvenților de o mai mare diversitate.

Zeci de generații au avut grijă să predea urmașilor, în buna stare, icoanele și cărțile religioase moștenite de la părinți – mărturii de secole ale credinței creștine românești – și să păstreze tradiția iconografică a picturii bisericești. Ne propunem să continuăm împreună cu noile generații eforturile lor și, în același timp, să aliniem cunoștințele științifice din domeniul conservării patrimoniului cultural la standardele europene din domeniu.

Prof. univ. dr. Melniciuc-Puică Nicoleta

Facultatea de Teologie Ortodoxă
Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași

TITLURILE FOTOGRAFIILOR

Foto 1. Studenți ai specializării Artă sacră de la Facultatea de Teologie Ortodoxă în Laboratorul de restaurare icoană.

Foto 2. Spectrofotometru FT-IR Vertex 70.